

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-799/19- 1

Zaak C-799/19

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

30 oktober 2019

Verwijzende rechter:

Okresný súd Košice I (Slowakije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

5 augustus 2019

Verzoekende partijen:

NI

OJ

PK

Verwerende partij:

Sociálna poisťovňa

BESLISSING

De Okresný súd Košice I (rechter in eerste aanleg Košice I, Slowakije) [...] [naam van de rechter] heeft in de zaak van **verzoeksters**: 1/**NI**, [...] [geboortedatum en woonadres] Hniezdne, 2/**OJ**, [...] [geboortedatum en woonadres] Hniezdne, en 3/de minderjarige **PK**, [...] [geboortedatum en woonadres] Hniezdne, [...] tegen de **verwerende partij**: **Sociálna poisťovňa** (socialeverzekeringskas; hierna: „Slowaakse socialeverzekeringskas” of „socialeverzekeringskas”), gevestigd te Bratislava, [...] kantoor te Košice, [...] [vestigingsadres van het kantoor], **inzake een betaling van 49 790,85 EUR, vermeerderd met rente,**

beslist:

I. De behandeling van de zaak wordt geschorst overeenkomstig § 162, lid 1, onder c), van de Civilný sporový poriadok (wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „C.s.p.”).

II. Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden de hiernavolgende prejudiciële vragen voorgelegd:

- 1. Moet artikel 3 van richtlijn 2008/94/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever aldus worden uitgelegd dat het begrip „onvervulde aanspraken van de werknemers die voortvloeien uit arbeidsovereenkomsten” ook betrekking heeft op immateriële schade ten gevolge van het overlijden van een werknemer als gevolg van een arbeidsongeval?**
- 2. Moet artikel 2 van richtlijn 2008/94/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever aldus worden uitgelegd dat een werkgever eveneens wordt geacht in staat van insolventie te verkeren wanneer tegen deze werkgever een verzoek tot gedwongen tenuitvoerlegging is ingediend met betrekking tot een in rechte erkende aanspraak op vergoeding van immateriële schade ten gevolge van het overlijden van een werknemer als gevolg van een arbeidsongeval, maar de schuldvordering in het kader van de tenuitvoerleggingsprocedure oninbaar is verklaard op grond dat de werkgever niet over middelen beschikt?**

Motivering

- 1 Op 16 oktober 2003 is wijlen RL, [...], [geboortedatum], om het leven gekomen. De overledene was [Or. 2] werkzaam bij werkgever KF, [...] [geboortedatum], wonend te [...] [woonadres] Košice (hierna: „werkgever”), en is overleden als gevolg van een arbeidsongeval waarvoor de werkgever aansprakelijk is.
- 2 NI was ten tijde van diens overlijden getrouwd met wijlen RL. OJ en de minderjarige PK zijn de dochters van wijlen RL. Zij worden in het vervolg gezamenlijk aangeduid als „verzoeksters”.
- 3 In het kader van de vordering die op 21 april 2004 is ingesteld bij de Okresný súd Košice II hebben verzoeksters verzocht om schadevergoeding uit hoofde van het dodelijke arbeidsongeval van wijlen RL. Daarbij hebben zij om een eenmalige vergoeding van de materiële schade ten bedrage van 16 596,95 EUR per verzoekster en een vergoeding van de immateriële schade ten bedrage van 16 596,95 EUR per verzoekster verzocht.
- 4 Als gevolg van een verrichte rechterlijke handeling (afsplitsing van een zaak) is in het kader van verschillende procedures afzonderlijk uitspraak gedaan over de

aanspraak op vergoeding van de materiële schade en over de aanspraak op vergoeding van de immateriële schade.

- 5 Bij beslissing van de Okresný súd Košice II [...] [verwijzing naar het kenmerk van het gerechtsdossier] van 14 juni 2016 is de verwerende werkgever veroordeeld tot betaling aan verzoeksters van een vergoeding van de materiële schade van in totaal 49 790,85 EUR (3 x 16 596,95 EUR). In het kader van de door de werkgever gesloten wettelijke arbeidsongevallenverzekering is deze schadevergoeding op 16 september 2016 vrijwillig en in haar geheel betaald door de Slowaakse socialeverzekeringskas, die daarbij namens de verzekerde werkgever is opgetreden als waarborgfonds.
- 6 Bij beslissing van de Okresný súd Košice II [verwijzing naar het kenmerk van het gerechtsdossier] van 29 mei 2012, gelezen in samenhang met de beslissing van de Krajský súd v Košiciach (rechter in tweede aanleg Košice, Slowakije) [verwijzing naar het kenmerk van het gerechtsdossier] van 15 augustus 2013, is de verwerende werkgever veroordeeld tot betaling aan verzoeksters van een vergoeding van de immateriële schade van in totaal 49 790,85 EUR (3 x 16 596,95 EUR). De Slowaakse socialeverzekeringskas heeft geweigerd deze onherroepelijk toegekende vergoeding namens de verzekerde werkgever te betalen omdat zij van mening was dat de schadevergoeding uit hoofde van het arbeidsongeval geen vergoeding van immateriële schade omvatte.
- 7 De tenuitvoerleggingsprocedure onder leiding van de gerechtsdeurwaarder [naam van de gerechtsdeurwaarder en verwijzing naar het kenmerk van het gerechtsdossier] die met het oog op de invordering van de vergoeding van de immateriële schade jegens de werkgever is ingesteld, is ondoeltreffend gebleken en heeft zelfs niet tot gedeeltelijke betaling van de vordering geleid. Omdat de werkgever in staat van insolventie verkeerde, was de schuldvordering namelijk niet inbaar.
- 8 Omdat de Slowaakse socialeverzekeringskas heeft geweigerd de vergoeding te betalen en de schuldvordering jegens de werkgever niet inbaar was, hebben verzoeksters bij de Okresný súd Košice II een vordering tegen de Slowaakse socialeverzekeringskas (hierna ook: „verweerder”) ingesteld, waarbij zij hebben verzocht om betaling van de onherroepelijk toegekende vergoeding van de immateriële schade van in totaal 49 790, 85 EUR namens de verzekerde werkgever uit hoofde van de door hem gesloten wettelijke arbeidsongevallenverzekering.
- 9 Tegelijkertijd hebben verzoeksters overeenkomstig § 162, lid 1, onder c), C.s.p. verzocht om schorsing van de behandeling van de zaak met het oog op de indiening van een verzoek om een prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie over vragen van uitlegging van de bepalingen van richtlijn 2008/94/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever.

De beantwoording van de prejudiciële vragen is namelijk van belang voor de beslissing inzake de door verzoeksters ingestelde vorderingen [Or. 3].

II.

Unierecht en nationaal recht

- 10 De gestelde prejudiciële vragen zijn door de verwijzende rechter met name gebaseerd op overweging 4, artikel 1, lid 1, artikel 2, lid 1, en de artikelen 3, 8 en 16 van richtlijn 2008/94/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever (hierna ook: „richtlijn 2008/94/EG”) alsmede op artikel 20 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.
- 11 Zoals uiteengezet in overweging 4 van richtlijn 2008/94/EG is het met het oog op een billijke bescherming van de betrokken werknemers passend het begrip staat van insolventie te definiëren in het licht van de wetgevingstendenzen ter zake in de lidstaten en dit begrip uit te breiden tot andere insolventieprocedures dan liquidatie. Teneinde de betalingsverplichting van het waarborgfonds vast te stellen, moeten de lidstaten de mogelijkheid hebben in dit verband te bepalen dat een toestand van insolventie die aanleiding geeft tot verscheidene insolventieprocedures, behandeld zal worden alsof het om één enkele insolventieprocedure ging.
- 12 Overeenkomstig artikel 1, lid 1, van richtlijn 2008/94/EG is deze richtlijn van toepassing op uit arbeidsovereenkomsten of arbeidsverhoudingen voortvloeiende aanspraken van werknemers tegenover werkgevers die in staat van insolventie verkeren in de zin van artikel 2, lid 1.
- 13 Overeenkomstig artikel 2, lid 1, van richtlijn 2008/94/EG wordt een werkgever voor de toepassing van deze richtlijn geacht in staat van insolventie te verkeren wanneer is verzocht om opening van een in de wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen van een lidstaat neergelegde, op de insolventie van de werkgever berustende collectieve procedure die ertoe leidt dat deze het beheer en de beschikking over zijn vermogen geheel of ten dele verliest en dat een curator of een persoon met een vergelijkbare functie wordt aangewezen, en wanneer de uit hoofde van de genoemde wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen bevoegde autoriteit:
  - a) hetzij heeft besloten tot opening van de procedure
  - b) hetzij heeft geconstateerd dat de onderneming of de vestiging van de werkgever definitief is gesloten, en dat het beschikbare vermogen ontoereikend is om opening van de procedure te rechtvaardigen.
- 14 Overeenkomstig artikel 3, eerste volzin, van richtlijn 2008/94/EG treffen de lidstaten de nodige maatregelen opdat waarborgfondsen onder voorbehoud van artikel 4 de onvervulde aanspraken van de werknemers honoreren die voortvloeien

uit arbeidsovereenkomsten of arbeidsverhoudingen, met inbegrip van de vergoeding wegens beëindiging van de arbeidsverhouding, indien de nationale wetgeving hierin voorziet.

- 15 Overeenkomstig artikel 3, tweede volzin, van richtlijn 2008/94/EG betreffen de aanspraken die het waarborgfonds honoreert de onbetaalde lonen over een periode vóór en/of, in voorkomend geval, na een door de lidstaten vastgestelde datum.
- 16 Krachtens artikel 8 van richtlijn 2008/94/EG vergewissen de lidstaten zich ervan dat de nodige maatregelen worden getroffen om de belangen te beschermen van de werknemers en die van de personen die de onderneming of vestiging van de werkgever op de datum van het intreden van de insolventie [Or. 4] van de werkgever reeds hebben verlaten, met betrekking tot hun verkregen rechten of hun rechten in wording op ouderdomsuitkeringen, met inbegrip van uitkeringen aan nagelaten betrekkingen, uit hoofde van voor een of meer bedrijfstakken geldende aanvullende stelsels van sociale voorzieningen welke bestaan naast de nationale wettelijke stelsels van sociale zekerheid.
- 17 Overeenkomstig artikel 11 van richtlijn 2008/94/EG doet deze richtlijn geen afbreuk aan de bevoegdheid van de lidstaten om wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen toe te passen of in te voeren die gunstiger zijn voor de werknemers. De toepassing van deze richtlijn vormt onder geen beding een reden ter rechtvaardiging van een achteruitgang ten opzichte van de in de lidstaten heersende toestand met betrekking tot het algemene beschermingsniveau van werknemers op het door deze richtlijn bestreken terrein.
- 18 Krachtens artikel 16, eerste volzin, van richtlijn 2008/94/EG wordt richtlijn 80/987/EEG, zoals gewijzigd bij de in bijlage I genoemde besluiten, ingetrokken, onverminderd de verplichtingen van de lidstaten met betrekking tot de in bijlage I, deel C, genoemde termijnen voor omzetting in nationaal recht en toepassing van de aldaar genoemde richtlijnen.
- 19 Overeenkomstig artikel 16, tweede volzin, van richtlijn 2008/94/EG gelden verwijzingen naar de ingetrokken richtlijn als verwijzingen naar de onderhavige richtlijn en worden zij gelezen volgens de concordantietabel in bijlage II.
- 20 Overeenkomstig artikel 20 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is eenieder gelijk voor de wet.
- 21 Op de vorderingen van verzoeksters tot vergoeding van de door hen geleden immateriële schade in het kader van de door de werkgever gesloten wettelijke aansprakelijkheidsverzekering zijn de hiernavolgende nationale wettelijke bepalingen van toepassing.
- 22 Overeenkomstig § 195, lid 1, van de zákon č. 311/2001 Z. z., Zákonník práce (wet nr. 311/2001, wetboek van arbeidsrecht; hierna: „Z.p.”), in de tot en met 31 december 2003 geldende versie, is de werkgever bij wie een werknemer op het moment van het arbeidsongeval werkzaam was op grond van een

arbeidsverhouding, aansprakelijk voor de veroorzaakte schade indien de werknemer bij de uitvoering van zijn functie of in rechtstreeks verband daarmee gezondheidsschade heeft geleden of is overleden als gevolg van een ongeval (arbeidsongeval).

- 23 Krachtens § 204, lid 1, Z.p., in de tot en met 31 december 2003 geldende versie, omvat de aansprakelijkheid van de werkgever, in het geval dat een arbeidsongeval of een beroepsziekte het overlijden van een werknemer tot gevolg heeft, de hiernavolgende elementen:
- a) een vergoeding van de redelijke kosten in verband met de geneeskundige behandeling van de werknemer;
  - b) een vergoeding van de redelijke begrafeniskosten;
  - c) een vergoeding van de kosten van het levensonderhoud van de nabestaanden;
  - d) een eenmalige schadevergoeding voor de nabestaanden,
  - e) een vergoeding van de materiële schade; § 192, lid 3, is van overeenkomstige toepassing.
- 24 Overeenkomstig § 44a, lid 2, van de zákon č. 274/1994 Z. z., o Sociálnej poisťovni (wet nr. 274/1994 betreffende de socialeverzekeringskas; hierna: „wet nr. 274/1994”), in de tot en met 31 december 2003 geldende versie, kan de werkgever in het geval van een verzekerd feit jegens de socialeverzekeringskas aanspraak maken op vergoeding van een tegen hem ingestelde vordering tot schadevergoeding uit hoofde van gezondheidsschade als gevolg van een arbeidsongeval dat zich heeft voorgedaan gedurende de looptijd van de aansprakelijkheidsverzekering [Or. 5] of als gevolg van een beroepsziekte die gedurende de looptijd van deze verzekering voor het eerst is aangetoond.
- 25 Overeenkomstig § 44a, lid 3, van wet nr. 274/1994 is er sprake van een verzekerd feit in het geval van gezondheidsschade of het overlijden van een werknemer als gevolg van een arbeidsongeval of een beroepsziekte.
- 26 Overeenkomstig § 44a, lid 4, van wet nr. 274/1994 wordt het verzekerde feit, indien de bevoegde rechter schadevergoeding toekent, geacht zich pas te hebben voorgedaan op de datum waarop de beslissing inzake de betalingsverplichting van de socialeverzekeringskas definitief is geworden.
- 27 Overeenkomstig § 3, lid 2, derde en vierde volzin, van de zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (wet nr. 7/2005 inzake faillissement en herstructurering en tot wijziging van bepaalde wetten; hierna: „wet nr. 7/2005”) wordt een natuurlijk persoon geacht in staat van insolventie te verkeren wanneer hij niet in staat is om binnen 180 dagen na de betalingstermijn aan ten minste één van zijn geldelijke verplichtingen te voldoen.

Indien het verschuldigde bedrag niet door middel van gedwongen tenuitvoerlegging bij de schuldenaar kan worden ingevorderd of de schuldenaar niet heeft voldaan aan de hem in de aanmaning opgelegde verplichting overeenkomstig § 19, lid 1, onder a), wordt hij geacht in staat van insolventie te verkeren.

III.

Relevantie van de prejudiciële vragen en motivering van de verwijzingsbeslissing

- 28 De werkingssfeer van het Unierecht omvat tevens de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever, welke wordt geregeld in richtlijn 2008/94/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever.
- 29 Gelet op haar juridische aard en haar effecten laat deze richtlijn de lidstaten een zekere vrijheid wat betreft de regeling en de keuze van de middelen tot bescherming van de uit arbeidsovereenkomsten of arbeidsverhoudingen voortvloeiende aanspraken tegen de werkgever in het geval dat deze in staat van insolventie verkeert. Deze vrijheid wordt evenwel beperkt door de verplichting van de lidstaten te voldoen aan de doelstelling van de richtlijn, namelijk een billijke bescherming van alle uit arbeidsverhoudingen voortvloeiende aanspraken tegen insolvente werkgevers te waarborgen, althans voor zover deze voortvloeien uit de richtlijn. De lidstaat kan tegelijkertijd echter wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen invoeren die op dit terrein gunstiger zijn voor de werknemers (artikel 11).
- 30 Eén van de krachtens het nationale recht ingevoerde maatregelen ter bescherming van de werknemers bij insolventie van de werkgever is de rechtsfiguur van de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering die door de werkgever wordt gesloten voor het geval van schade als gevolg van arbeidsongevallen en krachtens welke het waarborgfonds, de socialeverzekeringskas, rechtstreeks aan de rechthebbenden een schadevergoeding uit hoofde van het arbeidsongeval uitbetaalt namens de verzekerde werkgever.
- 31 Wat betreft de vrijwillige en rechtstreekse schadevergoeding van verzoeksters door de Slowaakse socialeverzekeringskas staat vast dat de nationale wetgeving in § 204, lid 1, Z.p., gelezen in samenhang met § 44a, lid 2, van wet nr. 274/1994, niet alleen aan de werknemer het recht toekent om in geval van een insolvente werkgever rechtstreeks jegens de socialeverzekeringskas, in plaats van jegens de werkgever, een vordering uit hoofde van de geleden „gezondheidsschade” in te stellen, maar in het geval van het overlijden van de werknemer tevens aan de nabestaanden het recht op een aanspraak op vergoeding van de uit het arbeidsongeval voortvloeiende schade toekent. **[Or. 6]**
- 32 Met betrekking tot deze vrijwillige vergoeding van de schade van verzoeksters door het waarborgfonds en de omvang van de mogelijke vorderingen jegens de

werkgever in het geval van het overlijden van de werknemer staat overeenkomstig § 204, lid 1, Z.p. vast dat de waarborgverplichting van de Slowaakse socialeverzekeringskas ook vorderingen tot vergoeding van de schade voor de nabestaanden omvat, ook al worden in § 44a, lid 2, onder vorderingen uit hoofde van de wettelijk verplichte verzekering duidelijk alleen aanspraken op vergoeding van de „door de werknemer geleden gezondheidsschade” verstaan.

- 33 Derhalve moet worden uitgemaakt of de verplichting van het waarborgfonds tot vergoeding van de door het arbeidsongeval veroorzaakte schade, in het kader van het begrip „schade” in de zin van § 44a, lid 2, van wet nr. 274/1994, ook een vergoeding van de immateriële schade omvat.
- 34 Aangezien de verwijzende rechter gegronde twijfels heeft over de vraag of de door het waarborgfonds voorgestane restrictieve uitlegging van het begrip „schade” in het licht van de bescherming van aanspraken bij insolventie van de werkgever en van de bestaande rechtspraak van het Hof in overeenstemming is met de bepalingen van richtlijn 2008/94/EG alsook met de verplichting tot uitlegging van het nationale recht in overeenstemming met het Unierecht, acht hij het passend dat de eerste prejudiciële vraag wordt beantwoord in het licht van de hieronder uiteengezette omstandigheden.
- 35 Ook al wordt het begrip „onvervulde aanspraken van de werknemers die voortvloeien uit arbeidsovereenkomsten” in artikel 3 van de richtlijn niet nader gedefinieerd door middel van een positieve en uitputtende lijst van passende gevallen, rekening houdend met het feit dat de richtlijn de grenzen van de bescherming van aanspraken waarvoor de lidstaten betaling mogen uitsluiten of beperken nauwkeurig definieert, moet worden aangenomen dat de richtlijn, gelet op de doelstellingen en het voorwerp ervan, geen willekeurige uitsluiting of beperking van de betaling van vorderingen uit hoofde van arbeidsovereenkomsten toestaat.
- 36 Richtlijn 2008/94/EG voorziet specifiek in de mogelijkheid voor een lidstaat om de honorering van aanspraken die voortvloeien uit arbeidsovereenkomsten of arbeidsverhoudingen te beperken. Dit betreft de mogelijkheid om bepaalde categorieën werknemers uit te sluiten (artikel 1, lid 1), de mogelijkheid van een beperking van de periode waarover het waarborgfonds de onvervulde aanspraken dient te honoreren (artikel 4) en de maatregelen met het oog op het voorkomen van misbruiken (artikel 12). Een aanspraak op schadevergoeding naar aanleiding van een arbeidsongeval behoort niet tot de aanspraken die door de lidstaten kunnen worden uitgesloten.
- 37 Omdat vaststaat dat de aanspraken die in het geval van insolventie van de werkgever door het waarborgfonds worden gehonoreerd ook schadevergoeding voor de nabestaanden van de slachtoffers van arbeidsongevallen omvatten, luidt de kernvraag bovendien of het begrip schade als gevolg van een arbeidsongeval ook immateriële schade omvat.

- 38 In dit verband moet ook rekening worden gehouden met de bestaande rechtspraak van het Hof, dat in het arrest in de zaak van verzoekster Katarína Haasová tegen verweerders Rastislav Petrík en Blanka Holingová (C-22/12) met betrekking tot de verplichte verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid waartoe gebruik van motorrijtuigen aanleiding kan geven, heeft geoordeeld dat „het begrip ‚lichamelijk letsel‘ alle soorten schade omvat, waarvan het op het geding toepasselijke nationale recht in de vergoeding voorziet op grond van de wettelijke aansprakelijkheid van de verzekerde en die het gevolg is van een aantasting van de persoonlijke integriteit, wat zowel lichamelijk als psychisch lijden omvat”. [Or. 7]
- 39 Hoewel dit arrest betrekking had op de verplichte verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid waartoe gebruik van motorrijtuigen aanleiding kan geven, is er, gelet op de doelstelling van de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering voor het geval van schade als gevolg van arbeidsongevallen, geen reden om van deze uitlegging af te wijken, zelfs niet in het geval van aanspraken die door de genoemde wettelijke aansprakelijkheidsverzekering worden gedekt.
- 40 Het doel van de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering van de werkgever voor het geval van schade als gevolg van arbeidsongevallen bestaat erin de slachtoffers van arbeidsongevallen schadeloos te stellen. Dit is slechts mogelijk door de verzekeraar te verplichten namens de verzekerde alle aanspraken van de slachtoffers te honoreren waarvoor de veroorzaker van de schade krachtens het nationale recht aansprakelijk is. Het is duidelijk dat het overlijden van een werknemer het ernstigste gevolg van een arbeidsongeval is.
- 41 Wanneer het overlijden als gevolg van een arbeidsongeval naar nationaal recht gepaard gaat met wettelijke aansprakelijkheid voor schade alsook met wettelijke aansprakelijkheid voor de onrechtmatige inmenging in morele rechten en een verplichting tot het vergoeden van de immateriële schade, moet een aanspraak op vergoeding van immateriële schade als gevolg van een arbeidsongeval bijgevolg ook door de verzekering worden gedekt.
- 42 Een andere uitlegging zou leiden tot de absurde situatie waarin de immateriële schade van de benadeelden in het geval van een verkeersongeval dat zich heeft voorgedaan tijdens de werkuren van de werknemer zouden worden vergoed uit hoofde van de verplichte verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid waartoe gebruik van motorrijtuigen aanleiding kan geven, terwijl de door hen geleden immateriële schade in het geval van andere arbeidsongevallen als gevolg van andere oorzaken zonder redelijke grond niet zouden worden vergoed, nota bene door een door de staat ingesteld waarborgfonds.
- 43 In het geval van insolventie van de werkgever zou een dergelijke situatie ertoe leiden dat een aanspraak die voortvloeit uit een arbeidsverhouding in het geval van insolventie van de werkgever op geen enkele wijze wordt beschermd en dat een dergelijke aanspraak niet kan worden afgedwongen.

- 44 Tegelijkertijd zou deze situatie een inbreuk vormen op het beginsel van gelijke behandeling van de partijen in civielrechtelijke betrekkingen en tevens aanleiding geven tot een ongerechtvaardigd voordeel van het door de staat ingestelde waarborgfonds ten opzichte van de particuliere verzekeraars, hetgeen een inbreuk op artikel 20 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie zou inhouden.
- 45 In dit verband moet tevens in aanmerking worden genomen dat het Hof ook in andere gevallen waarin het is verzocht om uitlegging van de soortgelijke begrippen schade en immateriële schade in andere rechtshandelingen van de Unie of in internationale overeenkomsten waarbij de Europese Unie partij is, steeds een uitlegging van deze begrippen heeft gehanteerd die tevens betrekking had op de immateriële schade.
- 46 In het arrest van 12 maart 2002, *Leitner*, C-168/00, EU:C:2002:163, heeft het Hof het begrip „schade” in de zin van artikel 5 van [...] richtlijn [90/314/EEG] van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreis pakketten, aldus uitgelegd dat het betrekking heeft op immateriële schade.
- 47 In het arrest van 6 mei 2010, *Walz*, C-63/09, EU:C:2010:251, heeft de nationale rechter verzocht [**Or. 8**] om verduidelijking van de vraag of het begrip „schade” dat ten grondslag ligt aan artikel 22, lid 2, van het Verdrag tot het brengen van eenheid in enige bepalingen inzake het internationale luchtvervoer (Verdrag van Montreal), waarbij het maximumbedrag is vastgesteld ten belope waarvan de luchtvervoerder aansprakelijk kan worden gesteld voor de schade ten gevolge van met name verlies van bagage, aldus moet worden uitgelegd dat het zowel de materiële als de immateriële schade omvat. Het Hof heeft het begrip „schade” onderzocht in het licht van de algemene beginselen van het internationale recht en heeft de gestelde prejudiciële vraag bevestigend beantwoord. Evenzo is het Hof in het arrest van 13 oktober 2011, *Sousa Rodriguez e.a.*, C-83/10, EU:C:2011:652, tot dezelfde conclusie gekomen bij de uitlegging van het begrip „verdere compensatie” in de zin van artikel 12 van verordening (EG) nr. 261/2004, welke betrekking heeft op de rechten van luchtreizigers. Het Hof heeft geoordeeld dat het begrip „verdere compensatie” aldus moet worden uitgelegd dat het de nationale rechter de mogelijkheid biedt om compensatie van de schade, met inbegrip van immateriële schade, toe te kennen.
- 48 Hoewel bovengenoemde arresten betrekking hebben op de uitlegging van andere richtlijnen, volgt uit de door het Hof geformuleerde bevindingen duidelijk dat het begrip „schade” op uniforme wijze moet worden uitgelegd en dat deze uitlegging moet zijn gebaseerd op het beginsel van volledige vergoeding van zowel de materiële als de immateriële schade.
- 49 Indien het Hof in zijn antwoord op de eerste prejudiciële vraag concludeert dat het begrip „onvervulde aanspraken van de werknemers” aldus moet worden uitgelegd dat het tevens betrekking heeft op immateriële schade ten gevolge van het

overlijden van een werknemer als gevolg van een arbeidsongeval, zal de verwijzende rechter, gelet op de bovenstaande omstandigheden, het begrip „gezondheidsschade” als gevolg van een arbeidsongeval door middel van een Unierechtconforme uitlegging ruim kunnen opvatten en oordelen dat deze schade ook de immateriële schade omvat.

- 50 Gelet op het feit dat de staat van insolventie van de werkgever een voorwaarde is voor de bescherming van onvervulde aanspraken die voortvloeien uit arbeidsovereenkomsten in de zin van de richtlijn, wordt met de tweede prejudiciële vraag verzocht om uitlegging van het begrip insolventie in het licht van de hieronder uiteengezette omstandigheden.
- 51 In het onderhavige geval lijdt het geen twijfel dat de aanspraak op vergoeding van immateriële schade tegen de voormalige werkgever KF een oninbare schuldvordering is. De werkgever is een natuurlijk persoon die geen ondernemer is en die niet beschikt over vermogen dat kan worden uitgewonnen. Zijn enige inkomen is een arbeidsongeschiktheidsuitkering en hij heeft verschillende andere onbetaalde schulden. Het feit dat de verzekerde werkgever jegens verzoeksters heeft opgehouden te betalen, volgt uit het proces-verbaal van de gerechtsdeurwaarder van 15 december 2014 betreffende de stand van zaken van de tenuitvoerleggingsprocedure.
- 52 Wat de insolventie van de werkgever betreft, dient er in het geval van verzoeksters op te worden gewezen dat, gelet op het feit dat de rechterlijke beslissing krachtens welke de werkgever is veroordeeld tot vergoeding van de schade aan verzoeksters (beslissing van de Okresný súd Košice II [verwijzing naar het kenmerk van het gerechtsdossier] van 29 mei 2012, gelezen in samenhang met de beslissing van de Krajský súd v Košiciach [...] [verwijzing naar het kenmerk van het gerechtsdossier] van 15 augustus 2013) meer dan 10 jaar na het ongeval van wijlen RL is gegeven, in deze zaak geen insolventieprocedure tegen de werkgever kon worden ingeleid. Wegens het gebrek aan middelen van de werkgever zou dat trouwens slechts een formele stap zijn die met een aanzienlijke financiële en administratieve last gepaard zou gaan.
- 53 Hoewel tegen de werkgever geen formele insolventieprocedure overeenkomstig [Or. 9] wet nr. 7/2005 is ingeleid, bepaalt § 3, lid 2, van deze wet dat een natuurlijk persoon in het geval van de oninbaarheid van een schuldvordering in het kader van een tenuitvoerleggingsprocedure wordt geacht in staat van insolventie te verkeren.
- 54 Hoewel artikel 2, lid 1, van richtlijn 2008/94/EG de staat van insolventie in de eerste plaats in verband brengt met de opening van een formele collectieve procedure of een liquidatieprocedure, volgt uit overweging 4 niettemin de noodzaak van een ruime uitlegging van het begrip insolventie in het belang van een billijke bescherming van de betrokken aanspraken, hetgeen de weg vrijmaakt voor een ruime uitlegging van dit begrip, en dat in een situatie waarin het nationale recht (§ 3, lid 2, van wet nr. 7/2005) zelf gebaseerd is op het wettelijke

vermoeden dat een natuurlijk persoon in staat van insolventie verkeert wanneer een schuldvordering in het kader van een tenuitvoerleggingsprocedure niet kan worden ingevorderd.

- 55 Deze conclusie wordt tevens bevestigd door het arrest van 19 november 1991, Francovich e.a., C-6/90 en C-9/90, EU:C:1991:428. In die zaak (de zaak Francovich) is de staat van insolventie van de werkgever namelijk pas vastgesteld in het kader van een tenuitvoerleggingsprocedure (in het proces-verbaal van de gerechtsdeurwaarder inzake de ondoeltreffende tenuitvoerlegging van de beslissing), hetgeen, gelet op het feit dat het Hof het onderzoek van de zaak ten gronde heeft voortgezet, door het Hof voldoende is geacht om de staat van insolventie van de werkgever vast te stellen.
- 56 In het licht hiervan kan richtlijn 2008/94/EG aldus worden uitgelegd dat ook een werkgever die in het kader van een tenuitvoerleggingsprocedure insolvent is verklaard wegens de oninbaarheid van een schuldvordering als gevolg van een gebrek aan middelen kan worden aangemerkt als een werkgever die in staat van insolventie verkeert.
- 57 Aangezien het besproken arbeidsongeval zich heeft voorgedaan op 16 oktober 2003, dat wil zeggen vóór de toetreding van de Slowaakse Republiek tot de Europese Unie, heeft de verwijzende rechter het noodzakelijk geacht ook de temporele bevoegdheid van het Hof tot beantwoording van de prejudiciële vraag te onderzoeken (*ratione temporis*).
- 58 Uit de rechtspraak van het Hof volgt dat het Hof vanuit het oogpunt van de temporele bevoegdheid (*ratione temporis*) in beginsel alleen bevoegd is om prejudiciële vragen te beantwoorden waarvan de feiten zich na de toetreding van de betrokken lidstaat tot de Europese Unie hebben voorgedaan, maar dat daarop uitzonderingen kunnen worden gemaakt.
- 59 Het Hof is tevens bevoegd tot beantwoording van prejudiciële vragen overeenkomstig zijn beslissingspraktijk in gevallen waarin de feiten van de zaak hun aanvang hebben genomen vóór de toetreding van de betrokken lidstaat tot de Europese Unie maar deze feiten zich ook daarna verder hebben ontwikkeld, en eveneens in zaken waarin de bevoegde autoriteit van de lidstaat na de toetreding een beslissing in een zaak heeft gegeven door middel van een uitspraak met constitutieve werking (bijvoorbeeld arrest van 14 juni 2007, C-64/06).
- 60 Dit is ook relevant voor de zaak van verzoeksters, want hoewel de feiten van deze zaak (het ongeval met dodelijke afloop van wijlen RL, als verzekerd feit) teruggaan tot 2003, zijn de beslissingen betreffende de aanspraken van verzoeksters ten aanzien van de verzekerde werkgever, welke aanleiding hebben gegeven tot de tegen verweerder ingestelde vordering tot vergoeding, en met name de beslissing van de Okresný súd Košice II [...] van 29 mei 2012, gelezen in samenhang met de beslissing van de Krajský súd v Košiciach [...] van 15 augustus

2013, pas gegeven lang na de toetreding van de Slowaakse [Or. 10] Republiek tot de Europese Unie.

- 61 Bovendien moet in dit verband ook rekening worden gehouden met het tijdstip waarop de vordering ten aanzien van het waarborgfonds is ontstaan overeenkomstig het nationale recht, dat in § 44a, lid 4, van wet nr. 274/1994 bepaalt dat het verzekerde feit, indien de rechter een vergoeding toekent voor schade die het gevolg is van een arbeidsongeval, wordt geacht zich pas te hebben voorgedaan op de datum waarop de beslissing tot vaststelling van de betalingsverplichting van de socialeverzekeringskas definitief is geworden. Dat geldt ook in het onderhavige geval.
- 62 Gelet op voormelde overwegingen moet derhalve worden vastgesteld dat het Hof bevoegd is tot beantwoording van de gestelde prejudiciële vragen.

IV. Samenvatting

- 63 Om voormelde redenen en in het licht van de overwegingen van algemeen belang betreffende de uniforme toepassing van het Unierecht alsmede het feit dat de bestaande rechtspraak niet de nodige verduidelijkingen betreffende deze geheel nieuwe juridische en feitelijke situatie verschaft, heeft de verwijzende rechter geconcludeerd dat het Hof om beantwoording van de gestelde prejudiciële vragen moet worden verzocht. Bijgevolg heeft de verwijzende rechter de behandeling van de zaak overeenkomstig § 162, lid 1, onder c), C.s.p. en artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie geschorst en de hierboven in punt II van het dictum uiteengezette beslissing gegeven.

[...] [aanzegging dat het niet mogelijk is om tegen de beslissing op te komen]

Košice, 5 augustus 2019